

Veiledning om hold av

PAPEGØYE

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Til deg som har eller vurderer å skaffe deg kjæledyr

Å ha kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en "bruk og kast"-vare, men et levende og følende individ. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige belastninger. Som dyreeier må du spørre deg selv: «Hva kan jeg gjøre for å tilfredsstille dyrets behov og gi det et godt liv?» Du må tenke nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i hverdagen din.

Som dyreeier har du ansvar for:

Å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for å bli aktivisert og leve i et miljø som er tilpasset dyrearten. Hvordan dyrearten lever i naturen, gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har. Trenger det å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller stadig utforske nye miljøer? Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte, kan utvikle atferdsforstyrrelser. Det er du som er ansvarlig for at dyret ditt har det godt. Før du velger å anskaffe et kjæledyr, må du sette deg grundig inn i dyreartens behov. Du bør kjøpe eller låne en bok om dyrearten og skaffe informasjon fra dyrebutikken, oppdretteren eller interesseforeningen. Du kan også finne mye informasjon på internett.

Å verne dyret mot sykdom, skade og smerte

Du må gjøre det du kan for å hindre at dyret ditt blir sykt, skadet eller sprer sykdom til andre dyr eller mennesker. Hvis dyret likevel blir sykt eller skadet, har du ansvaret for å begrense lidelsen. Du må blant annet vurdere om dyret bør tas med til veterinær. Mange sykdommer og skader kan behandles med legemidler og inngrep. Noen ganger er det likevel bedre å avlive et lidende dyr enn å utsette det for langvarig, smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Kjæledyr skal avlives av veterinær eller andre personer som vet hvordan dette skal gjøres.

Andre ting å tenke over:

16-årsgrense

Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leketøy. Barn under 16 år har ikke lov til å ha ansvar for dyr alene. Dette gjelder også for dyrepass i ferier. Selv om barn får «egne» kjæledyr, er det uansett de voksne som har ansvaret for dyrets velferd.

Godt naboskap

Kjæledyr kan sjenere naboene. Du bør tenke over om dyret passer inn der du bor.

Forebygg uønsket formering

Kjæledyr bør ikke formere seg uten at dette er planlagt. Mange arter formerer seg raskt hvis du ikke passer på å skille kjønnsmodne hanndyr og hunndyr. Å drive oppdrett på dyr krever mye tid og kunnskap. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter, som igjen fører til lidelser for dyra. Hvis du velger at dyrene dine skal få unger, er det ditt ansvar å sørge for at de får gode hjem.

Dyrevelferdsloven sier mer om hvordan dyr skal behandles.
Du finner loven og mer informasjon på www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold

Hilsen Mattilsynet

Papegøyers biologi og atferd

Papegøyefugler har blitt holdt i fangenskap i flere hundre år. Trolig kom de første papegøyene til Europa med handelskip på 1700-tallet. I Norge har det vært oppdrett av større papegøyer siden 1970-tallet, men fremdeles importeres mange papegøyer fra andre europeiske land for å dekke etterspørselen.

I naturen lever de fleste papegøyer parvis eller i flokk og de bruker mye av tiden på sosiale aktiviteter, som for eksempel å stelle hverandre. De er aktive og intelligente fugler som flyr omkring, klatrer i trær og leter etter føde, redemateriale og partnere. De fleste papegøyearter kommuniserer med kraftige lyder.

Hva du bør tenke over - før du skaffer deg papegøye

Papegøyer er krevende kjæledyr som lever lenge. Store papegøyer kan bli 40 til 60 år gamle, mens mindre papegøyer som parakitter og dvergpapegøyer lever fra 8-25 år. Dersom du anskaffer deg papegøyer, må du være innstilt på å bruke mye tid på dem hver eneste dag i lang tid fremover. For at papegøyer skal trives i fangenskap må de få anledning til å mosjonere og aktivisere seg daglig. Dersom papegøyer ikke får mulighet til et aktivt og innholdsrikt liv kan de bli overvektige eller kjede seg. En fugl som kjeder seg begynner ofte å overdrive fjærstellet, og kan plukke seg bar på deler av kroppen.

Papegøyer er sosiale dyr som bør holdes i par eller flokk. Dvergpapegøyer (lovebirds) av agapornis-slekten og nymfeparakitter er eksempler på arter som ikke vil trives uten artsfrender. Det er ikke uvanlig at store papegøyearter, som araer, kakaduer, amasoner og jacoer, holdes som enslige fugler. Disse fuglene har stort behov for sosial kontakt og trives ikke alene. Dersom du holder en enslig papegøye, må du derfor være innstilt på å fylle rollen som fuglens bestevenn. Dette krever at du bruker mye tid på papegøyen hver eneste dag. Enslige papegøyer knytter seg sterkt til eieren sin. Noen kan bli så sjalu at de går til angrep på andre medlemmer i familien. Dette er viktig å tenke på for deg som bor alene og ønsker å skaffe seg selskap i en enslig papegøye: Hva skjer den dagen du finner en samboer eller kjæreste?

Selv om det er best for papegøyer å ha selskap av andre fugler av samme art, er det ikke alle individer som liker hverandre. De fleste papegøyer kan holdes parvis hvis de vennes til det fra ung alder. Å sette sammen to eldre fugler er ikke alltid enkelt, siden papegøyene forsvare sitt hjemmeområde med nebb og klør. Det er lettere å sette sammen et nytt par hvis man samtidig gir begge fuglene et nytt oppholdssted. Dersom fuglene ikke fungerer sammen, må de skilles fysisk.

Noen papegøyer kan bite hardt fra seg og kan derfor være farlige for barn. Dersom det er barn i huset, bør du holde mindre papegøyer og lære barna at fuglen kan bite kraftig.

Noen av artene kan gi fra seg kraftige skrikelyder. I dyrebutikken kan fuglene være nesten tause på grunn av oppmerksomheten de får fra kunder i butikken, men vær klar over at lydnivået kan bli et annet hjemme hos deg selv. Husk på naboene!

Papegøyene i ferien

Du er ansvarlig for at fuglene dine får forsvarlig stell, også når du er bortreist. Før du anskaffer deg papegøyer, bør du derfor snakke med venner og familie om hjelp til feriepass. Du må informere den som skal passe papegøyene om rutiner for fôring, renhold og lufteperioder. Du bør også informere om hvilken veterinær du bruker. En enslig fugl bør ikke etterlates alene hjemme, men passes av noen som kan gi den selskap mesteparten av dagen.

Papegøyer kan være med i bilen, for eksempel på innenlands hytte- og campingturer, men de fleste fugler vil nok foretrekke å slippe transport med løfting av bur, skiftende temperaturer og mangel på ro. En fugl som skal transporteres bør ikke fraktes i sitt vanlige bur, da den lett kan komme til skade hvis den flakser rundt omkring. Et mindre transportbur beregnet for fugler kan være fornuftig under transporten. Hvis buret er litt mørkt faller fuglen lettere til ro. Under reisen og på feriestedet bør ikke fuglene utsettes for trekk, høye temperaturer eller mye bråk og uro. Fuglene trenger et stort bur som skjermer dem mot barn, hunder, katter og rovfugler på feriemålet. Bygging av voliére på hytta kan være en god løsning.

Vær oppmerksom på at det finnes regelverk som må følges før du kan ta fugler inn til Norge eller andre land. Hvis du planlegger å ta med deg fuglen din på ferie til utlandet må du sette deg inn i hvilke regler som gjelder i god tid før avreise. Mer informasjon finner du på **www.mattilsynet.no**.

Innførsel og utførsel av de fleste papegøyearter krever tillatelse etter konvensjonen om handel med truede arter (CITES). Ansvarlig CITES myndighet i Norge er Miljødirektoratet, **www.miljodirektoratet.no/CITES**.

Krav til miljø og nødvendig utstyr

Volière eller bur

Papegøyer har behov for stor plass, og den beste løsningen er derfor å lage et volièr, som er et stort bur hvor fuglen kan fly. Å lage en volièr er billigere enn å kjøpe et ferdig bur

og fuglene vil ha det mye bedre. Med en rull volièretetting kan man lage et flott volièr til fuglene i et hjørne av stuen, og dermed gi dem flere kvadratmeter å bevege seg på. Du finner tips i bøker eller på internett. Dyrebutikken kan også hjelpe deg med å bestille ferdige volièrelementer eller fuglenetting, dersom du velger å bygge volièret selv.

Volièr eller bur brukes først og fremst for å beskytte fuglen når den er uten tilsyn. Det er viktig at papegøyene får anledning til å fly fritt omkring utenfor volièret eller buret hver dag. Den korteste veggen i volièret eller buret bør være minst dobbelt så lang som vingespennet på fuglene. Hvis fuglene må oppholde seg i volièret eller buret i flere timer om dagen, bør de ha plass nok til å fly mellom sittepinnene. Volièret eller buret bør også være høyt, siden papegøyer liker å klatre.

Sørg for gode lysforhold. Dersom fuglene ikke har naturlig tilgang på dagslys er det lurt å anskaffe lysrør eller lypærer med UV-lys spesielt beregnet på fugler.

I sommerhalvåret er det bra om papegøyene også får et volièr ute i hagen eller på altanen. Da er det viktig at man kjøper netting av en kvalitet som fuglen ikke kan lage hull i. Pass på at papegøyene ikke står i direkte sollys, overoppheting er dødelig. På den annen side tåler de fleste papegøyer en del kulde, forutsatt at de vennes til temperaturen gradvis. Noen papegøyearter kan fint være utendørs også i vinterhalvåret, men da må de alltid ha tilgang til et rom med temperatur på minimum 10 grader.

Innredning av voliére og bur

Som bunnmateriale kan du bl.a. bruke papir (f.eks. gråpapir på rull), støvfri flis eller skjellsand. Hvis du bruker skjellsand skal den males opp før bruk. Unngå å bruke papir med mye trykksverte og voks, det kan være helseskadelig hvis fuglen spiser på det. Du bør skaffe deg informasjon om hva som er det beste underlaget for din art.

Papegøyer trenger sittepinner. Naturlige grener som fuglene liker å gnage på er det beste, alternativt kan du bruke rundstokk som kjøpes i metervare i byggevareforretninger og dyrebutikker. Sittepinner av plast anbefales ikke. Sittepinnene bør være av forskjellig tykkelse. Dette styrker muskulaturen i beina og forebygger trykkskader på føttene.

Mange fugler liker å bade, og fuktighet i fjørdrakten er viktig i den daglige fjærpleien. For mindre arter finnes badekar tilpasset fuglebur. Til større papegøyer kan du prøve å sette inn et lavt, tungt kar i bunnen av voliéret eller buret. Det er viktig at badevannet skiftes ofte, siden fuglene gjerne drikker av det. Uansett om fuglene bader eller ei, bør de dusjes

med en dusjeflaske, gjerne daglig. Bruk kun rent vann, såpe kan skade fjærdrakten.

Papegøyer bruker i naturen mye tid på å lete etter mat, og de kan bruke flere timer på å beskjeftige seg med ting de finner interessante. For å forebygge at fuglene kjeder seg og mistrives, er det viktig å gi dem muligheten til å gjøre slike ting også i fangenskap. Du bør derfor gi papegøyene tilgang til rikelig med grener, kvister og forskjellige ting i giftfritt, passe hardt materiale som de kan leke med og ødelegge. Det finnes også gode papegøyeleker å få kjøpt hvor fuglen f.eks. må jobbe for å få tak i gjemte godbiter.

Rengjøring

Voliéret eller buret skal vaskes med rent vann og såpe, som skylles godt av. Du bør også vaske sittepinner og annen innredning ofte. Skitne pinner fører til irritasjon og betennelse på fuglenes føtter. Hvor ofte voliéren eller buret bør vaskes avhenger av art og antall fugler, men det bør vaskes minst én gang per uke. Mat- og drikkekopper bør rengjøres hver dag.

Fôring

I naturen spiser papegøyer variert kost, bestående av frø, nøtter, frukt, bær, blader og noen ganger insekter. De ulike papegøyeartene har forskjellig næringsbehov, for eksempel har lori-arter behov for et spesielt nektarfôr som fås kjøpt i dyrebutikker. Mange fugler i fangenskap får for ensidig eller næringsrik kost, noe som kan føre til helseproblemer.

Det selges flere typer pellets beregnet på papegøyer. Pelletsfôr har den fordelen at papegøyene ikke kan plukke ut sine favorittbiter, men får balansert kost i hver bit. Papegøyene kan gjerne få tilskudd av en frøblanding som er tilpasset arten. Frukt og grønt er også viktig tilskuddskost, husk å skylle det godt. Noen papegøyer liker også animalsk føde, for eksempel melbillelarver eller annet kjøtt.

Noen arter trenger tilskudd av skjellsand for å hjelpe fordøyelsen. Det er mest hygienisk å gi dette i en egen matkopp. Tilskudd av vitamin D kan være nødvendig for å sikre fuglens kalkopptak. Rådfør deg i dyrebutikk eller i fagmiljø om hva som er det beste for din art.

Papegøyer småspiser gjennom hele dagen og bør derfor ha fri tilgang på fôr. Maten bør legges på forskjellige steder, gjerne slik at fuglen må jobbe litt for å få tak i den. Unngå å plassere mat under sittepinner, da kan den bli tilgriset av avføring.

De fleste bakterier og sykdommer hos fugler spres via drikkevannet, derfor er det viktig at vannet skiftes minst én gang per dag. Det anbefales å prøve å få fuglen til å godta en flaske med drikkenippel da dette er mer hygienisk. Vitamintilskudd kan gi hurtig bakterievekst i vann og bør derfor heller gis i maten.

Godterier og drikkevarer som brus, sjokolade, øl og kaffe er unaturlig og skadelig for fuglene. Avokado er giftig for papegøyer.

Sosial kontakt og håndtering

Papegøyer er intelligente dyr som liker å kommunisere med lyder og kroppsspråk. Spesielt de mellomstore og store artene kan lære seg å forstå mange ord og trenes til å gjøre forskjellige ting. For at papegøyen skal fungere bra sammen med deg og andre, er det nødvendig at du bruker tid på å vinne fuglens tillit og at du gjør den mulig å håndtere på en god måte. For eksempel er det lettere å ta med seg en fugl i nye omgivelser hvis den har lært å komme og sette seg på hånden. Når du trener fuglen din er det viktigste å være tålmodig og å belønne fuglen hver gang den gjør fremskritt.

Papegøyer bør ikke håndteres med makt med mindre det er absolutt nødvendig. Hvis du må fange og holde fuglen, er det viktig å få et fast grep over ryggen og holde vingene skånsomt inntil kroppen med begge hender. Mindre papegøyer kan holdes i én hånd, med hodet fast mellom to fingre så den ligger helt i ro. Ikke klem fuglen, men bruk et godt, fast grep. Hold aldri i én vinge eller føtter, det kan skade fuglen alvorlig. Vingebrudd er svært vanskelig å lege. Tren jevnlig på håndtering. Når fuglen er vant til å bli håndtert, blir den ikke så stresset når den skal undersøkes eller behandles.

Forebyggende helsestell

Klopleie: Vanligvis trenger man ikke klippe klørne, men det er nødvendig på noen arter. For lange klør kan være farlige for fuglen, da den kan henge seg fast i netting, gardiner, tepper og lignende. Bruk en egnet klotang og sørg for godt lys, slik at du ikke klipper i blodkaret, som går et stykke ut i kloen. Rådfør deg med veterinær eller andre fuglekyndige personer hvis du er usikker på fremgangsmåten.

Nebbet trenger normalt ikke vedlikehold, men enkelte arter og individer kan ha overdreven nebbvekst. En veterinær må trimme slike nebb med jevne mellomrom.

Klipping av vingefjær: Det har vært vanlig å klippe ca. halvparten av vingenes slagfjær for å hemme de større papegøyenes flygeevne. Papegøyer har behov for å fly selv om de er i fangenskap, så slik klipping av fjær frarådes. Det er viktig at du tenker deg grundig om og spør veterinæren om råd før du eventuelt bestemmer deg for å utsette fuglen for et slikt inngrep. Feil klipping av vingefjær kan gi fuglen store problemer.

Helse og sykdom

En frisk papegøye er nysgjerrig, kommer med lyder og vil ha oppmerksomhet. Den er aktiv og klatrer, hopper og flyr. Fjærdrakten er glansfull og ligger tett inntil kroppen. Den spiser godt og er ikke avmagret, men heller ikke overvektig. Man skal ikke kunne kjenne brystbenet i særlig grad. Når den sover, gjemmer den hodet bak nakkefjærene og sitter ofte på ett ben. Øynene skal være rene og klare, nebb og klør skal være uten skjelltegninger eller kalkbelegg.

De fleste sykdommer kommer snikende og fuglen vil fra naturens side forsøke å skjule at den er syk. Bruk derfor tid på å observere papegøyen, slik at du raskt oppdager hvis noe ikke er som det skal være. Hvis fuglen viser noen av sykdomstegnene under, bør du søke veterinærhjelp med én gang, istedenfor å vente og se:

- Nedsatt appetitt. Fuglen sitter ved maten uten å spise.
- Fuglen sitter med oppblåst fjærdrakt, selv når den ikke sover.
- Kniping med øynene. Fuglen sitter med halvlukkende øyne.
- Fuglen sover mer enn vanlig, gjerne hvilende på begge ben.
- Endringer i vekt. Fuglen blir raskt tynnere slik at brystbeinet kjennes eller den endrer kroppsfasong på annen måte.
- Endringer i avføringen, løs mage
- Slim rundt nebbet eller slimete oppkast
- Tung pust, vipping med stjerten
- Kramper

Noen sykdomstilstander hos papegøyer:

Infeksjoner: De finnes flere typer smittsomme mikroorganismer som kan gi papegøyer infeksjoner i luftveiene eller mage/tarmsystemet. Vær derfor oppmerksom på sykdomstegn og kontakt veterinær for oppfølging.

Papegøyesyke (aviær klamydirose):

Symptomer på papegøyesyke er rennende nese og øyne, fuglen puster tungt og blåser seg opp, diaré og kronisk avmagring forekommer. Denne sykdommen forårsakes av en bakterie som kan smitte mellom fugl og menneske. Ikke ha for intim kontakt med en fugl dersom du er forkjølet eller fuglen viser sykdomstegn. Kontakt veterinær ved mistanke om papegøyesyke. Skulle noen i husstanden bli utsatt for kraftig lungebetennelse og luftveisinfeksjon, bør

det nevnes at man har fugl i huset, slik at pasienten kan sjekkes for papegøyesyke.

Kraftig fjærfelling eller fjærplukking:

At fuglen mister eller plukker av seg store mengder fjær kan ha forskjellige årsaker. Proteinmangel, virusinfeksjon, sinkforgiftning, kjedsomhet eller nervøsitet er noen. De fleste tilfeller av fjærplukking skyldes at fuglen holdes i et begrenset miljø hvor den ikke får utløp for naturlig atferd. Fuglen renser da fjærdrakten av kjedsomhet til det nesten ikke er fjær igjen. Enkelte arter plukker seg lettere enn andre. Det er viktig å finne årsaken til plukkingen og gjøre noe med den, ikke bare hindre fuglen i å plukke seg. Ofte hjelper det med større plass, mer aktivisering i form av selskap med andre fugler eller mennesker, leker å bruke tid på m.m. Opplever du problemer med fjærplukking anbefales det å søke råd hos veterinær.

Mattilsynet forvalter lov om dyrevelferd. Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Våre veiledninger om hold av kjæledyr er utviklet i samarbeid med interesse- og dyrevernorganisasjoner.

Varslingsplikt

Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

(Fra Lov om dyrevelferd, § 5.)

Du kan varsle Mattilsynet om dyr som lider via våre nettsider:

http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/varsle_oss/

Les mer om dyr og dyrevelferd her:

http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/

Du kan også kontakte Mattilsynet

på telefon 22 40 00 00.

